

Adam Kowalewski

Architekt, dr nauk ekonomicznych

SARP TUP CICA KPZK-PAN

POLITYKA i MIASTO

MIASTO TRZECIEJ RZECZPOSPOLITEJ – KRYZYS I WYZWANIA

WSTĘP DO BADAŃ

UNIwersytet Warszawski EUROREG

20.05.2021

- ❑ Miasto od tysięcy lat jest przedmiotem zainteresowania filozofów i polityków, naukowców, socjologów i ekonomistów. Powstało tysiące cennych prac poświęconych miastom, urbanistyce i architekturze:
- ❑ od normatywów budowlanych z Mezopotamii, a dokładniej Babilonii oraz pism Platona, który deklarował: *„Zakładając miasto, naszym celem nie jest większe szczęście jakiejś klasy, lecz stopniu w jakim to możliwe – szczęście miasta jako całości”* (Państwo t. 1, IV w. p.n.e.).
- ❑ do współczesnych prac Rykwerta (1976) Halla (1998) i Rose (2019).
- ❑ Więc pojawia się pytanie. Po co nam go jeszcze jedna praca o miastach ?
- ❑ Bowiem miasto Trzeciej Rzeczypospolitej wymaga dalszych badań.

KONIEC XX WIEKU PRZYNIÓSŁ W POLSCE WIELKIE, OCZEKIWANE, SPOŁECZNE I POLITYCZNE, ZMIANY

- ☐ Demokratyzację życia publicznego.
 - ☐ Neoliberalną gospodarkę i wolny rynek.
 - ☐ Ochronę własności prywatnej.
 - ☐ Powstał samorząd terytorialny, podmiot władzy publicznej.
- ☐ Były to ogromne sukcesy z jednym wyjątkiem - zmiany przyniosły wadliwy i szkodliwy system gospodarki przestrzennej - praktyczną likwidację planowania przestrzennego - patologiczne, niekontrolowane procesy urbanizacyjne generujące ogromne straty społeczne i gospodarcze.

Białołęka – północne pasmo Warszawy chłonność 600 tys. mieszkańców
i niekontrolowane procesy urbanizacyjne.

- ❑ Budowa pierwszych osiedli *Pasma Północnego* w Warszawie – potencjalnie głównej osi rozwojowej o chłonności 600 tys. mieszkańców. Planu Pasma nie opracowano, choć w roku 1978 zatwierdzono plan aglomeracji.
- ❑ *Pasmo północne* to przykład urbanistycznej działalności niespotykanej w krajach cywilizowanych, świadome kreowanie chaosu.
- ❑ Wójt jednej z gmin *Pasma Północnego* chwali się, że ma bardzo dużo inwestorów.

Aglomeracja łódzka - urbanistykę tworzą granice gospodarstw rolnych

❑ Nasza gospodarka przestrzenna jest pełna sprzeczności i luk:

✓ Chcemy aby polityka przestrzenna tworzyła korzystne warunki dla inwestowania i równocześnie ustanowiliśmy absolutyzm prywatnej własności.

✓ Akceptujemy „wolność zabudowy” i równocześnie oczekujemy, że ułomne planowanie przestrzenne zagwarantuje miastom wysokie standardy zagospodarowania.

✓ Wiemy jak ważne jest racjonalna gospodarka przestrzenna i równocześnie jej porządkowanie: odbudowa polityki przestrzennej i planowania przestrzennego trwa dziesięciolecia i wciąż nie jest możliwe.

WIEMY, ŻE GOSPODARKA PRZESTRZENIĄ WYMAGA REFORMY, A NIE POTRAFIMY JEJ PRZEPROWADZIĆ.

□ Dlatego potrzebne są dalsze badania:

- ✓ konieczna jest identyfikacja źródeł kryzysu gospodarki przestrzennej i niekontrolowanej urbanizacji,
- ✓ jak mobilizować społeczeństwo do troski o stan miast,
- ✓ jak budować społeczne poparcie i zgodę polityczną dla zmian?

PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ – KRAJE ROZWINIĘTE WPROWADZIŁY KONTROLĘ PROCESÓW PRZESTRZENNYCH.

- ☐ Zbudowały sprawną administrację gospodarki przestrzennej.
- ☐ Dostosowały systemy gospodarki przestrzennej i planowania do gospodarki wolnorynkowej, ochrony praw obywatelskich i własności prywatnej, demokratyzacji i silnych samorządów terytorialnych.

- ❑ USA - *Department of Housing and Urban Development* w Waszyngtonie po redukcjach zatrudnia 16.000 pracowników.
- ❑ UK - *Department of Communities and Local Government*. Zespół - 700 inspektorów (Planning Inspectorate + ustawa parlamentu (42 str.)).
- ❑ Silna administracja jest w końcowym rachunku opłacalna.
- ❑ Dlatego krajobraz *Cotswolds* jest tak różny od obrazu Podhala czy gmin podwarszawskich.
- ❑ Dlatego miasta Europy mają swoje granice.
- ❑ Niestety – w Polsce te lata zostały zmarnowane.

Morinigo, Hiszpania XX wiek

Baconel-Sur-Selle - Francja

Cotswolds Anglia

BADANIA SĄ POTRZEBNE BOWIEM NADAL NIE ROZUMIEMY, ŻE MIASTO TO PRODUKT POLITYKI.

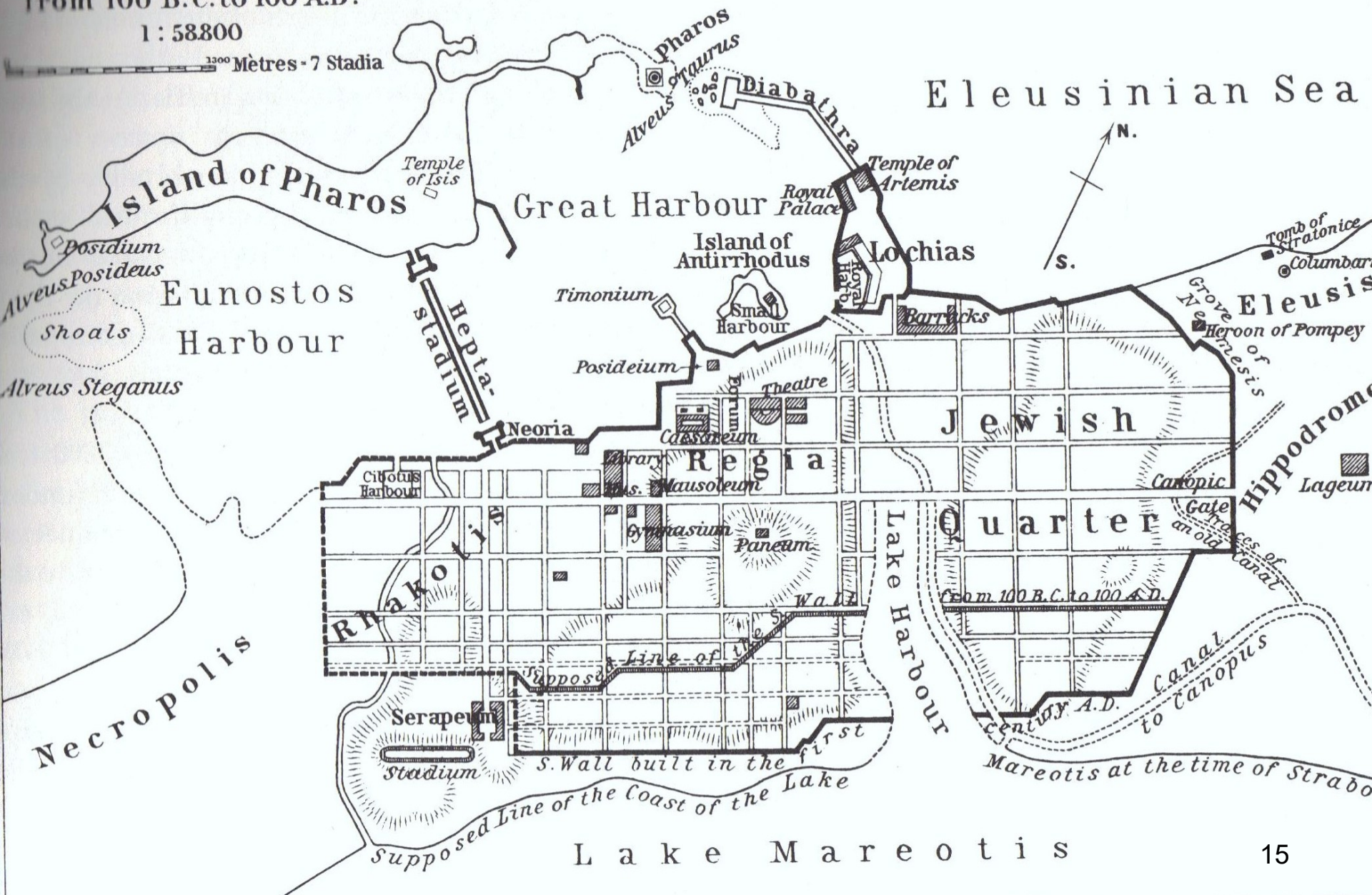
- ☐ Nie naprawimy systemu gospodarowania przestrzenią bez przyzwolenia społecznego i decyzji politycznych – bowiem polityka decyduje o warunkach, zasadach i przebiegu procesów urbanizacyjnych.
- ☐ Historię miast i politykę miejską opisują filozofowie i historycy - od Arystotelesa i Witruwiusza do Mumforda 1966, Benevolo 1980, Rykwerta 2000 i Clarka 2009.
- ☐ Dziś wiemy, że od zarania miejskiej cywilizacji rządzący określają miejską. Decydują o powstaniu miast, ich lokalizacji, programach i zagospodarowaniu przestrzennym.
- ☐ Doskonały przykład to Aleksandria zaprojektowana w 331 roku p.n.e.

ALEXANDRIA

from 100 B.C. to 100 A.D.

1 : 58800

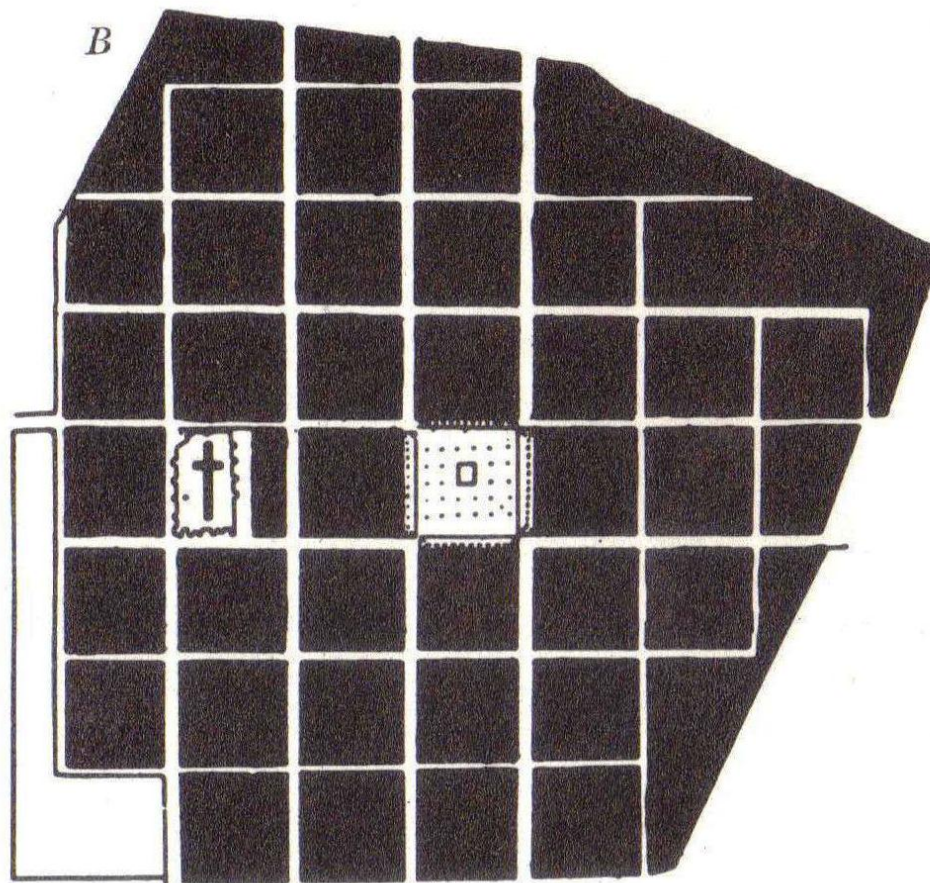
1300 Metres = 7 Stadia

L a k e M a r e o t i s

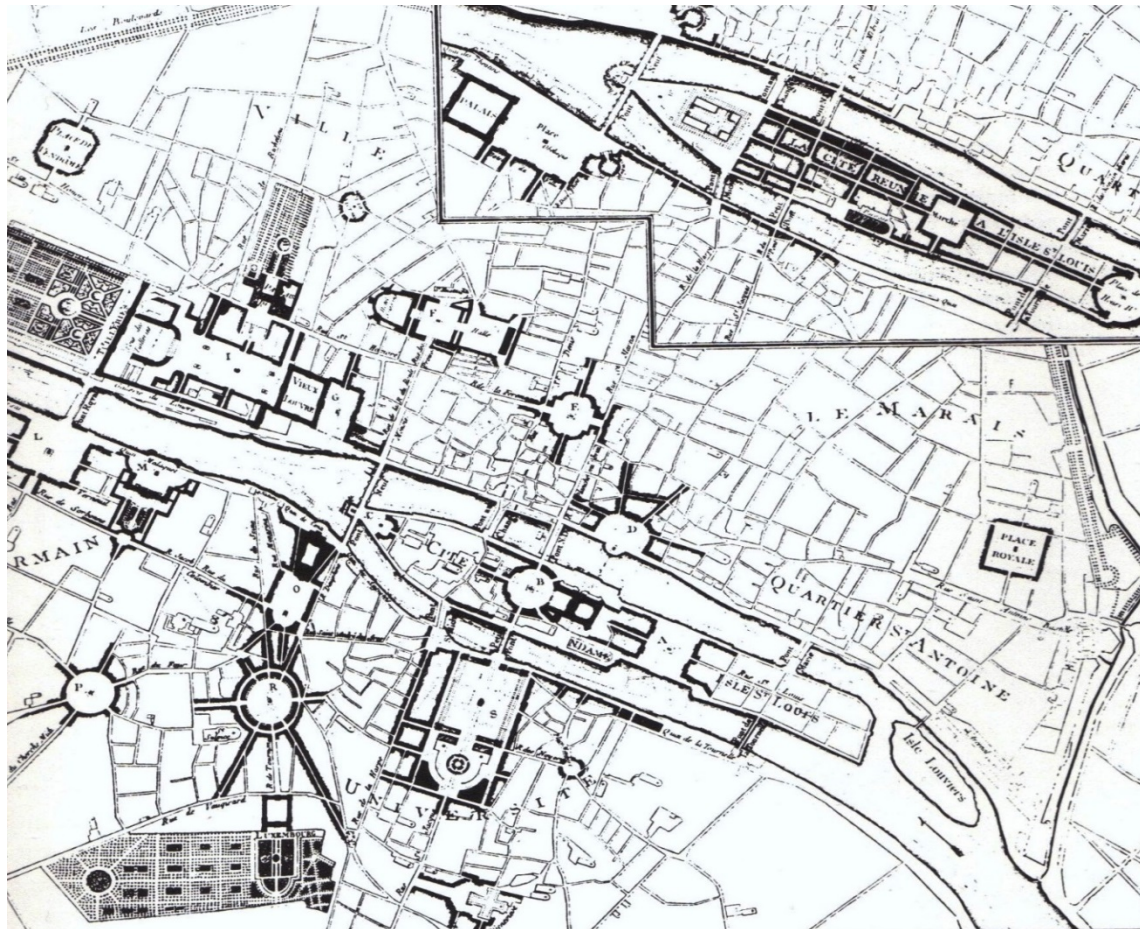
- ❑ Pierwsze osady, prąródło naszych miast, były dziełem plemion neolitycznych. Kiedy człowiek zrozumiał, że dla przetrwania oraz prowadzenia hodowli zwierząt i uprawy zbóż konieczna stała się bezpieczna siedziba.
- ❑ Osadom tym, które były początkiem cywilizacji miejskiej, bliżsi nam rzymianie nadali miano - *civitas*.
- ❑ Miało ono trzy znaczenia: *miasto, państwo i mieszkańcy*.
- ❑ Przez następne stulecia *civitas* decydowało o sile i przetrwaniu imperiów, królestw i republik.

- ❑ Miasta służyły również szerzeniu wiary, jak Kalifaty które w IX i X wieku podbiły Europę Zachodnią.
- ❑ Kalifat Umaijadów doprowadził do wspaniałego rozkwitu miasta iberyjskie.
- ❑ Historycy twierdzą, że zarządzanie Kordobą, założoną w 929 roku przez Abd ar-Rahman'a III, nie różni się w zarządzaniu od dzisiejszych gmin Europy.
- ❑ W polityce podatkowej nawet przewyższały polskie gminy, prowadząc podatkowy system *ad valorem*. Jego brak w III RP nie z winy gmin. Samorządowcy cenią społeczne i ekonomiczne zalety tego podatku. Ale w Polsce, jak i w Kordobie rządzący decydują o systemie podatkowym.
- ❑ Władze Polski międzywojennej podatek *ad valorem* wprowadziły w roku 1935. Rządy i sejmy III RP wciąż tego podatku z *powodów politycznych* nie wprowadzają.

□ Miasta średniowieczne to miasta o wielkim znaczeniu militarnym jak Mirande (1285). W czasie wojny z Anglią miasto założył król Francji Ludwik IV.

- ❑ Architektura średniowiecznego Paryża jest dumą królów Francji. Konkurs na urbanistykę centrum Paryża ogłosił król Ludwik XV (1746). Postanowił stworzyć konkurencję dla Wersalu. Powstaje 19 placów „królewskich”, każdy z pomnikiem króla. Dziś są, wraz z Ile de la Cite, ulubionym miejscem paryżan i turystów.

WIEK XIX

- ❑ Przyniósł urbanizację i wielki rozwój miast.
- ❑ Przyniósł problemy które wymagały nowych rozwiązań urbanistycznych i sprawnego planowania oraz decyzji politycznych - jak Paryż Napoleona III i Hausmana.
- ❑ Przyniósł też projekty miast idealnych Owena i Fouriera. Miast niemożliwych do realizacji w ówczesnych warunkach ekonomicznych, jednak szereg ich rozwiązań przyjęła urbanistyka XX Wieku.
- ❑ Wiek XIX przyniósł pierwsze regulacje sanitarne dla miasta - przepisy wprowadzone przez parlament angielski w roku 1845 aby powstrzymać sanitarne katastrofy Londynu.

Wiek XX

- ❑ Przyniósł nowe idee i koncepcje. Projekty miast ogrodów Howarda – niestety tylko dwa miasta doczekało się realizacji za jego życia. Dziś są modne, również z racji ograniczania wielkości miasta.
- ❑ Projekt *Cité Industrielle* Garniera. Szereg jego zasad weszło na stałe do planowania przestrzennego miast.
- ❑ Zmiany XX Wieku miały istotny wpływ na urbanistykę II RP, kiedy niepodległość stworzyła warunki do korzystania z tych wzorów. Polscy architekci, urbaniści i politycy dobrze je wykorzystali.
- ❑ Gdynia i *Warszawa Przyszłości* Starzyńskiego pokazują jak odrabialiśmy zaległości.
- ❑ Niestety II Wojna przerywa dobrze zapowiadające się zmiany w Polsce. Co ciekawe, w dniu 3 Września 1939 roku planowane było posiedzenie Rady Ministrów dotyczące ustawy o planowaniu przestrzennym.

- ❑ Zmiana polityki - zmienia miasta. Państwa i rządy stają się inwestorami. *New Deal* Franklina Roosevelta (1936) i programy mieszkaniowe uruchomione po II Wojnie Światowej w krajach Zachodniej Europy realizują cele społeczne i polityczne.
- ❑ Pierwsze po II Wojnie Światowej wybory w Anglii przegrał konserwatysta Churchill, przez historyków uznany za największego Anglika XX Wieku. Ale nie przez wyborców. Wygrywa socjaldemokrata Clement Attlee, obiecujący 2 miliony mieszkań i odbudowę kraju.
- ❑ Rośnie aktywność krajów „rozwijających się”. Przykłady to budowa nowych stolic, jak Abudża i Dodoma.
- ❑ Ambitne projekty są nieraz personalnymi decyzjami władców, jednak nie zawsze są to sukcesy. Przykładem jest Brasilia, stolica-pomnik, którą prezydent Juscelino Kubitschek, zrealizował pomimo protestów polityków i doradców. Jak się okazało słusznych.

- ❑ Sukcesami politycznymi i architektonicznymi były działania prezydentów Francji. Po roku 1970 osobiście zatwierdzali projekty architektoniczne i rozwiązania urbanistyczne w Paryżu. Powstała „architektura prezydencka”.
- ❑ Przykłady to Muzeum *d’Orsay* oraz dzielnica *La Défense* i *Grande Arche*. Argumenty prezydentów były oczywiste, projekty te były zbyt ważne dla obrazu stolicy Francji, by decyzje pozostawić architektom i merowi Paryża.
- ❑ Pierre Vago, prezydent międzynarodowego Jury konkursu na *Grande Arche*, kilka lat po konkursie, wciąż był oburzony. Powiedział Adam: „wyobraź sobie co za *skandal*, to *Mitterand* zdecydował, a nie Jury, który projekt wygrał i będzie realizowany”.
- ❑ Ale *Grande Arche* był dominantą zamykającą historyczną oś Pól Elizejskich i Łuku Tryumfalnego, najważniejsza historyczna kompozycja Paryża. Dlatego decyzję o budowie musiał podjąć Prezydent Mitterand.

CIEKAWA JEST HISTORIA BUDOWY MUZEUM D'ORSAY

- ❑ Trzej Prezydenci nadzorują przez 13 lat realizację Muzeum Sztuki Francuskiej, wybierają wykonawców, zatwierdzają zmiany projektu i jego budżet.
- ❑ Byli to kolejno: gaulista, liberał i socjalista. Trzy rządzące kolejno partie polityczne miały wspólne dzieło:
 - ✓ Luty 1973 - **Georges Pompidou** przedstawia ideę przekształcenia dworca D'Orsay w muzeum sztuki Francuskiej.
 - ✓ 20 październik 1977- Rada gabinetowa pod przewodnictwem **Valéry Giscard d'Estaing** podejmuje decyzję o budowie.
 - ✓ 5 czerwiec 1979 - Jury konkursu prezentuje Prezydentowi najlepsze projekty wnętrz, **Valéry Giscard d'Estaing** wskazuje Pierwszą Nagrodę.
 - ✓ 1 grudnia 1986 - Prezydent **François Mitterrand** otwiera Muzeum. Planowany budżet projektu z roku 1977 - 363 milionów franków, wzrósł do 1068 milionów.

- ❑ „Królewska” architektura Paryża. Konkurs na Grand Arche de la Défense. Prezydent - François Mitterrand wybrał pracę – Johanna Otto von Spreckelsena z Danii.

PREZENTACJA DRUGIEGO „ŁUKU TRIUMFALNEGO” GRAND ARCHE DE LA DÉFENSE.

- ❑ Spreckelsen przedstawia projekt Prezydentowi.
- ❑ Jest tu też Minister Kultury, ale obrażony Pier Vago nie przyszedł.

Wiek XX przeniósł także socjalizm i socjalistyczną urbanistykę, która wciąż czeka na historyka i obiektywną ocenę. W latach siedemdziesiątych była na bardzo ceniona.

❑ Warszawa - rok 1947 budowa Trasy W-Z – to czysta polityka. Budują robotnicy, Bierut i Sigalin. Budują też - Michał Kaczorowski (doradca premiera II RP) i Staś Jankowski (Akowiec, słynny Agaton). Fachowcy jeszcze są potrzebni.

Wiek XXI

URBANISTYKA III RP W KRYZYSIE – ŹRÓDŁA ZNANE.

- ❑ Ideologia neoliberalna kolejnych, rządzących ekip, które *budując gospodarkę wolnorynkową, uczyniły* przedmiotem gier rynkowych również gospodarkę przestrzenną i rynek nieruchomości.
- ❑ Malejąca ranga gospodarki przestrzennej. W roku 1997 roku zlikwidowano ministerstwo budownictwa a kolejne decyzje obniżały rangę spraw przestrzennych.
- ❑ Interes publiczny w gospodarce przestrzennej nie jest chroniony.
- ❑ Brak polityki przestrzennej krajowej i regionalnej (bowiem polityka – to program, realizacja i kontrola, a nasze planowanie ponad lokalne to nieraz malarstwo i literatura).
- ❑ Społeczne i ekonomiczne korzyści, które przynosi planowanie i racjonalnie zagospodarowane miast, nie są doceniane.

- ❑ W wadliwych planach miejscowych i studiach zbyt wielkie tereny są przeznaczane pod zabudowę mieszkaniową. Według ostatnich badań IGiZP PAN chłonność planów miejscowych wyniosła 62 mln osób a Studiów Uwarunkowań ponad 200 mln.
- ❑ To rezerwy budowlane na 150 lat.
- ❑ Wadliwe plany utrudniają koordynację rozwoju przestrzennego - dróg, usług, uzbrojenia.
- ❑ Obowiązujące przepisy (w tym dotyczące odszkodowań) odstraszały gminy od prowadzenia aktywnej polityki przestrzennej.
- ❑ Brak scaleń, efekt urbanistyka narolna, zgodna z zasadami spadkowymi na terenach wiejskich.
- ❑ Brak planów miejscowych na obszarach aglomeracji miejskich, gdzie presja inwestycyjna jest szczególnie silna.
- ❑ Polityka miejska państwa lekceważy wyzwania przyszłości.

WADLIWE PRAWO – GŁÓWNE ŹRÓDŁO CHAOSU PRZESTRZENNEGO

- ❑ Bardzo szkodliwe są błędy prawa. Krytykowane od kilkunastu lat, również przez prawników.
- ❑ Normom generalnym które trafnie określają cele, nie raz brak regulacji dotyczących ich realizacji, monitoringu i działań zastępczych.
- ❑ Niezwykle szkodliwa jest tak zwana Wu-zetka, decyzja administracyjna o *warunkach zabudowy*. Karykatura niemieckiego prawa (na którą powoływał się ustawodawca).
- ❑ Próby wprowadzenia normatywu urbanistycznego nie powiodły się – miały uchronić miasta przed najgorszymi rozwiązaniami.

- ❑ Niejasne sformułowania norm prawnych wymusza ingerencję Sądów Administracyjnych.
- ❑ Najczęstszym źródłem sporów i w konsekwencji orzeczeń Sądów Administracyjnych jest interpretacja czterech pojęć: *wolność zabudowy*, *dobre sąsiedztwo*, *kontynuacja funkcji*, *kontynuacja zabudowy*. W latach 2013 – 2016 pojęcia te były przedmiotem 17.238 orzeczeń.
- ❑ Cytaty orzeczeń:

✓ *Wąskie rozumienie sąsiedztwa ogranicza wolność zabudowy ... drastycznie zawęży możliwość wydawania decyzji o warunkach zabudowy, blokując tym samym proces inwestycyjny. ...*

✓ *... rozstrzygać wątpliwości na rzecz uprawnień właściciela czy inwestora po to, aby mogła być zachowana zasada wolności zagospodarowania terenu...*

✓ *... Nieuprawniony jest pogląd Samorządowego Kolegium Odwoławczego, iż nowa zabudowa projektowana jako osiem budynków wielorodzinnych nie stanowi kontynuacji funkcji mieszkaniowej, ponieważ na działkach sąsiadujących znajdują się wyłącznie budynki jednorodzinne. ...*

DOKUMENTACJA KRYZYSU i OBIETNICE WŁADZ

❑ **KPZK 2030** - Uchwała Rady ministrów **13.12.2011 r.** *Nieuporządkowany system gospodarki przestrzennej wywołuje problemy społeczne w postaci patologii, alienacji, frustracji i konfliktów ... Na podstawie badań szacuje się, że zewnętrzne koszty społeczne chaosu przestrzennego związane z rozlewaniem się miast w Polsce są o 30% większe stosunku do kosztów rozlewania się miast w krajach Europy Zachodniej ... przepisy kolejnych ustaw ...należą do najczęściej i powszechnie, do tego całkowicie bezkarnie, łamanych przepisów prawa ...*

❑ **S.O.R. 2017** Zapowiada: *...wspieranie zrównoważonego rozwoju ... przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom niekontrolowanej suburbanizacji i stwierdza; funkcjonowanie planowania przestrzennego na obecnych zasadach jest zasadniczą barierą rozwojową.*

❑ **Premier Mateusz Morawiecki expose 2017** ... *prawo niestety, nie zapobiega inwestycjom mieszkaniowym w szczerym polu, inwestycjom odciętych od komunikacji, szkół i przedszkoli i nawet podstawowej infrastruktury technicznej. ... Dlatego proponujemy pakiet korzyści dla samorządów, które zadbać o ład przestrzenny. ...*

STRATY GOSPODARCZE CHAOSU SĄ ZNANE

- ❑ Rozpraszanie zabudowy i nadpodaż terenów wskazanych pod zabudowę wywołuje olbrzymie zobowiązania gmin. Według IGiPZ PAN wykup terenów pod budowę dróg zaplanowanych w miejscowych planach będzie kosztował gminy od 40 do 59 mld zł.
- ❑ Całkowita likwidacja zadłużeń gmin i uporządkowanie systemowe gospodarki przestrzennej, wywoła katastrofalne koszty. Według ostatniego raportu IGiPZ PAN koszty uchylenia wadliwych planów miejscowych wyniosą 168,6 miliardów złotych (Śleszyński 2018).
- ❑ Rozpraszanie zabudowy powoduje też trudne do przywrócenia lub nieodwracalne zmiany struktury środowiska. Jest to efekt niekorzystnych zmian w obszarach niezaplanowanej zabudowy, lokalizowanej poza systemami wodno-ściekowej infrastruktury.

STRATY GOSPODARCZE CHAOSU i COVID-19

Prezes Naczelnej Rady Lekarskiej, profesor Andrzej Matyja, wywiad w TVN24

. „ogromna liczba zgonów w Polsce to efekt wieloletnich zaniedbań w ochronie zdrowia... Według Światowej Organizacji Zdrowia, w dniach od 12 do 18 kwietnia 2021, najwięcej zgonów osób chorych na COVID-19 w Europie (3611) zanotowano w Polsce. ... to efekt wieloletnich zaniedbań w ochronie zdrowia. Te efekty unaoczniała pandemia, ... Polski system ochrony zdrowia od wielu lat boryka się z ogromnym niedofinansowaniem, ogromnymi brakami kadrowymi ...W większości krajów OECD odsetek dorosłego społeczeństwa, która pracuje w instytucjach związanej z ochroną zdrowia to około 12-15 procent społeczeństwa". W Norwegii jest to ponad 20 procent, a w Polsce - sześć procent". Te liczby świadczą o tym, jak ogromne są zaniedbania polskiego systemu ochrony zdrowia".

Wywiad 22 kwietnia 2021. TVN24.

STRATY SPOŁECZNE CHAOSU RÓWNIEŻ SĄ ZNANE

- ☐ Społeczne koszty kryzysu ponoszą głównie obywatele i lokalne społeczności.
- ☐ niesprawne planowanie przestrzenne uniemożliwia wyważanie interesów - publicznego i prywatnego oraz zapobieganie konfliktom społecznym.
- ☐ Brak planu skutkuje niskim standardem obsługi mieszkańców.
- ☐ Niezaplanowana, rozproszona zabudowa nie jest dostosowana do lokalizacji miejsc pracy i układów komunikacyjnych.
- ☐ Straty mieszkańców gmin których budżety rujnują wadliwe plany miejscowe. Wówczas gminy nie wykonują prawidłowo swoich zadań.

GLÓWNE BARIERY NAPRAWY - KTO NIE CHCE ZMIAN

- ☐ Reforma gospodarki przestrzennej wymaga odebrania wielu ‘przywilejów’ (trudne społecznie i politycznie) wpływowym grupom interesu.
- ☐ Konieczne jest ograniczenie ‘wolności zabudowy’.
- ☐ Ograniczenie spekulacyjnego rynku nieruchomości, wymaga wprowadzenia ekonomicznych kryteriów i kontrolowanie kosztów polityki przestrzennej.
- ☐ Nie chcą zmian właściciele nieruchomości, zwłaszcza terenów rolnych wokół wielkich miast, których interesów skutecznie broni od lat jedna z czołowych partii politycznych.
- ☐ Nie chcą zmian politycy – prowadzący w Polsce absurdalną, niespotykaną w krajach cywilizowanych, niszczycielską wersję neoliberalizmu, lekceważąc interes publiczny.

- ❑ Nie chce zmian część samorządów gminnych, którym WZ daje „władzę”.
- ❑ Planowanie kosztuje, jest pracochłonne, wymaga debat i przygotowania profesjonalnego.
- ❑ Nie chcą zmian speculanci na rynku nieruchomości i ich zaplecze polityczne, którego trudno zidentyfikować.
- ❑ Nie akceptuje zmian obsługa projektowo-prawna działająca na rynku Wuzetek. Likwidacja decyzji administracyjnej o *warunkach zabudowy* zlikwiduje rynek projektantom tych decyzji, kancelariom prawnym i firmom konsultingowym.
- ❑ Honoraria utracą firmy projektowe przygotowujące wystąpienia inwestorów i negocjujące z urzędami *warunki zabudowy*.

PORAŹKI DZIAŁAŃ NAPRAWCZYCH PO ROKU 1991

- ❑ Program ministerstwa 1991.
- ❑ Krajowy sekretariat UN-HABITAT 2005.
- ❑ Koncepcja senatu (szybka naprawa Wuzetki) 2010.
- ❑ Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 oraz uchwała RM, ich smutne losy.
- ❑ Komisja kodyfikacyjna, niedokończony Kodeks 2012-2015. Komisja była bliska sukcesu więc ją zlikwidowano.
- ❑ Założenia reformy systemu planowania i zagospodarowania przestrzennego nie zakończona.
- ❑ Trzy inicjatywy legislacyjne (2016-2020), prace wędrują po resortach w końcu są porzucane.

Główny błąd - inicjatywy podejmowano bez przyzwolenia społecznego i poparcia politycznego.
Obecnie (2021) Ministerstwo Rozwoju podejmuje kolejną próbę reformy powielając ten błąd.

ADAM T. KOWALEWSKI

**REFORMA
SYSTEMU GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
W POLSCE
JEST NASZYM OBOWIĄZKIEM**

WARSZAWA 1990

PODSUMOWANIE - WNIOSKI I DROGI WYJŚCIA Z KRYZYSU

- ❑ Zbudowanie w Polsce racjonalnego systemu zarządzania przestrzenią jest bardzo trudnym, prawie niemożliwym do wykonania zadaniem. Powinno być etapowane:
- ❑ Pierwszy etap – usunięcie największych błędów z obecnego systemu prawnego: naprawienie Wu-zetki, wzmocnienie roli samorządu regionalnego, wprowadzenie normatywu urbanistycznego, zadanie rządu. Potrzeba trochę woli politycznej.
- ❑ Drugi etap – identyfikacja źródeł wcześniejszych porażek i uzyskanie zgody politycznej na przygotowanie Reformy. Konieczna polityczna akceptacja jej głównych założeń, zadanie rządu, Parlamentu i opozycji.
- ❑ Trzeci etap - władze centralne wprowadzają reformę - rząd i Parlament (a nie departament w resorcie. Wzorem powinno być wprowadzenie samorządów terytorialnych.

WNIOSEK NAJWAŻNIEJSZY

Najważniejszym warunkiem sukcesu reformy jest zbudowanie szerokiego poparcia społecznego. Jest to bardzo trudne ale możliwe.

- ❑ Konieczna jest szeroka debata społeczna – dotarcie do obywatela – budowa świadomości społecznej i odkłamanie utrwalonej, nieprawdziwej wiedzy.
- ❑ Należy dotrzeć do Polaków którzy ponoszą koszty chaosu i nie są tego świadomi. Trzeba przypominać, że wielomiliardowe straty - które przynosi chaos - ograniczają finansowanie służby zdrowia oraz politykę mieszkaniową, finansowanie badań naukowych i realizację innych zadań Państwa.
- ❑ Jeśli pojawi się poparcie społeczne dla zmian - pojawi się również wola polityczna rządzących.

W PREZENTACJI WYKORZYSTAŁEM PUBLIKACJE

Chaos przestrzenny i prawo

Tom I Adam Kowalewski i Maciej Nowak 2018

Tom II-III *Studia nad chaosem przestrzennym*

Studia KPZK PAN 2018

A. Kowalewski, T. Markowski, P. Śleszyński